

Durualp, E, Kaytez, N., Kadan, G. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine verilen aile eğitiminin annelerin bilgi düzeyleri ile çocukların gelişimlerine olan etkisinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1706-1722.

Geliş Tarihi: 29/12/2015

Kabul Tarihi: 17/11/2016

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN ANNELERİNE VERİLEN AİLE EĞİTİMİNİN ANNELERİN BİLGİ DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNE OLAN ETKİSİNİN İNCELENMESİ*

Ender DURUALP**

Nazan KAYTEZ***

Gül KADAN****

ÖZET

Araştırmada, okul öncesi eğitimden yararlanan 37-66 ay arasında çocuğu olan annelere uygulanan Aile Eğitim Programı'nın annelerin bilgi düzeylerine ve çocuklarının gelişimlerine etkisi incelenmiştir. Araştırmaya Çankırı il merkezinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı altı bağımsız anaokuluna devam eden çocuklar ve anneleri alınmıştır. Bu anaokullar arasından basit rastgele örnekleme yöntemi ile üç anaokulu deney, üç anaokulu kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubundaki anaokullardan eğitime gönüllü olarak katılacağını belirten 27 anne tespit edilmiştir. Bu doğrultuda 27 anne ve çocuğu deney grubunu, 27 anne ve çocuğu kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın verileri "Genel Bilgi Formu", "Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu", "Anne-baba Bilgi Değerlendirme Formu" ve "Ankara Gelişim Tarama Envanteri" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre ($p<0,05$) nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol grubundaki annelerin çocuk gelişimi ile ilgili bilgilerinin ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Deney ve kontrol grubundaki çocukların gelişimleri incelendiğinde, eğitim öncesi puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, eğitim sonrası puanları arasında sosyal beceri alt testinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, aile eğitimi, gelişim alanları, annelerin bilgi düzeyleri

A RESEARCH ON THE EFFECT OF FAMILY EDUCATION GIVEN TO THE MOTHERS OF PRE-SCHOOL CHILDREN ON THE MOTHERS' KNOWLEDGE LEVEL AND DEVELOPMENT OF CHILDREN

ABSTRACT

The study analyzes the effects of the Family Education Program, applied to mothers, on the knowledge levels of mothers and development of children, who have an infant at 37 to 66 months in the pre-school education. Children and mothers attending to six independent preschools that are affiliated to the Directorate of National Education that are located in the city center of Çankırı province were included in the research. Three preschools out of six were designated as experimental groups and the remaining three were designated as control groups, by using the simple random sampling method. Twenty-seven mothers from the preschools in the experimental group were identified to take part in the education on a voluntary basis. Accordingly, 27 mothers and their children formed the experimental group, and likewise 27 mothers and their children constituted the control group. Data have been collected from the research through "General Information Form", "Family Education Need Determination Form", "Parental Data Evaluation Form" and "Ankara Development Screening Inventory". According to the Shapiro-Wilk test results ($p<0.05$), Mann Whitney U test, out of non-parametric tests was used in the analysis of data. At the end of the research, no significant difference was detected between the pretest scores of the knowledge on child development of mothers from both experimental and control groups, while the posttest scores indicated a significant difference in favor of the control group, between the posttest scores ($p<0.05$). When the developments of children from experimental and control groups were examined, no significant difference was detected between the pre-education scores, whereas a significant difference was detected in the social skill sub-test, in favor of the experimental group, between the post-education scores ($p<0.05$).

Key Words: Pre-school period, family education, areas of development, level of knowledge of mothers

* Bu çalışma Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeler Birimi (BAP) tarafından desteklenmiştir

** Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara

*** Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü, Çankırı

**** Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü, Çankırı

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocukların bilişsel, motor, sosyal-duygusal ve dil gelişimi alanlarında önemli ilerlemeler kaydettiği, öz bakım becerilerini kazanmaya başladığı bir dönemdir (Aral vd., 2009). Bu dönemde kazanılan deneyimlerin çocuk üzerindeki etkisi, diğer yıllara oranla daha güçlü ve kalıcı olmaktadır. Bu etkinin kalıcı olmasında ve çocuğun gelişiminin desteklenmesinde ailenin çocuğa vereceği eğitim önemli bir faktör olarak görülmektedir (Yılmaz-Bolat, 2009). Aile eğitimi; çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda ailelere rehberlik etmek amacıyla geliştirilen; anne-babaya konuya özgü becerilerin öğretilmesi, sosyal ve duygusal destek verilmesi, anne-babanın bir gruba katılması, anne-baba ile uzmanlar arasında bilgi alışverişinin sağlanması, uygun anne-baba-çocuk ilişkilerinin geliştirilmesi ve anne-babaya toplumsal kaynaklara ulaşmalarında yardımcı olunması biçiminde tanımlanmaktadır (Gürsoy ve Yıldız-Bıçakçı, 2007). Aile eğitimi, ailelerin daha iyi düzeye gelmelerini sağlamak ve ebeveynlik potansiyellerini güçlendirmektedir. Ayrıca, aile eğitim programları çocuk ihmal ve istismarını önlemekte ve çocuklardaki istenmeyen davranışları azaltarak her alandaki gelişimlerine katkı sağlamaktadır. (Child Welfare Information Gateway, 2013). Johnson, Stone, Lou ve Ling'in (2006) ailenin çocuk yetiştirme tarzlarının incelenerek etkili ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi ve bu yeteneklerle çocukların gelişimlerinin sağlanması amacıyla yaptıkları çalışma sonucunda, dezavantajlı konumda olan çocukların hem sosyal gelişimlerinde, hem de akademik başarılarında büyük ilerlemeler olduğu bulunmuştur. Kean-Davis (2005) ise aile eğitiminin çocukların başarıları üzerinde olumlu etkisinin yanı sıra, çocukluk, gençlik ve yetişkinlik içinde olumlu sonuçlarının bulunduğunu, ailenin davranışları ve inançları üzerinde de etkili olduğunu belirtmiştir.

Aile eğitim programları Türkiye'de ilk olarak 1982-1986 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyelerinden oluşan bir ekip tarafından Anne-Baba Eğitim Programı dâhilinde annelere verilmiştir. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi tarafından 1989'da Ana Baba Okulu projesi kapsamında anne ve babalara rehberlik edilmiştir. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi öğretim üyeleri tarafından 1988 yılında başlatılan "0-4 Yaş Erken Çocukluk Eğitim Projesi" kapsamında yeni doğan bebekler ve annelerine yönelik eğitim programları hazırlanarak uygulanmıştır. Bu programların etkileri göz önünde bulundurularak, kurum ve kuruluşların işbirliği ile aile eğitim programları yaygınlaştırılmaya başlanmıştır (Arnas, 2002; Temel ve Kurtulmuş, 2013). Aile eğitim programları içeriği, kullanılan malzemeler, eğitim yöntemleri, eğitim süresi, katılımcıların demografik özellikleri, programı yürütenlerin akademik durumlarına göre farklılık göstermekle birlikte, genelde ev merkezli aile eğitimi, kurum merkezli aile eğitimi, kurumsal okul öncesi eğitimle bütünleştirilmiş aile eğitimi, uzaktan öğretim yoluyla aile eğitimi, çocuktan çocuğa yaklaşımlar ve mobil hizmetler şeklinde yürütülmektedir. Ülkemizde çoğunlukla ev ve kurum merkezli aile eğitim programları uygulanmaktadır. Ev merkezli aile eğitim programlarında, eğitimcinin aileyle ortak olarak karar verdikleri bir zaman diliminde aile ziyaretleri gerçekleşirken (Volling, McElwain, Notaro ve Herrero, 2002); kurum merkezli aile eğitim programlarında, kamu kurumlarında, okullarda ailelere eğitim verilmektedir (Demircioğlu, 2012). Kurum merkezli aile eğitim programları, son zamanlarda okul öncesi eğitimi ile birleştirilmiş olarak okul öncesi eğitim kurumlarında vermeye başlanmıştır. Bu şekilde çocuğun eğitiminde daha kalıcı hedefler yerine getirilmiş olmaktadır (McIntyre ve Phaneuf, 2008). Güncellenen 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda da ailenin katılım ve desteklenmesinin önemi üzerinde durulmaktadır. Programda aile eğitimi ve katılımının,

okul ve ev arasındaki devamlılığı desteklediğine, okulda kazanılan bilgilerin, beceri ve tutumların kalıcı olmasını sağladığına vurgu yapılmaktadır. Bu amaçlarla da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hem 0-3 yaş hem de 3-6 yaşları arasındaki çocuklara yönelik Aile Destek Eğitim Rehberleri (OBADER-EBADER) hazırlanmıştır (MEB Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013). Yurt dışında ise aile eğitimleri; Head Start, High Scope, Okul Öncesi Çocuklar İçin Ev Eğitimi, Aileler ve Bebekler İçin Ev Etkinlikleri, Öğretmen Olarak Ebeveynler, Anne-Çocuk Ev Programları şeklinde uygulanmaktadır (Bekman 1990; Hooper vd. 1998, Temel ve Kurtulmuş, 2013).

Aile eğitimi ile ilgili ülkemizde ve yurtdışında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre aile eğitim programları sayesinde ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumlu yönde etkilendiği ebeveynlerin çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeylerinin arttığı (Parker, Boak, Griffin, Ripple ve Peay, 1999; Bennet, Wiegel ve Martin, 2002; Evirgen, 2002; Gunderson, 2004; Kean-Davis, 2005; Kuzu, 2006; Akgün, 2008; Gürşimşek, 2010; Demircioğlu, 2012; Child Welfare Information Gateway, 2013) çocukların davranış problemlerinin azaldığı, akademik başarılarının, okula hazır bulunuşluk düzeylerinin ve gelişim alanlarının olumlu yönde etkilendiği belirlenmiştir (Polat-Unutkan, 1998; Izzo, Weissberg, Kasprow ve Fendrich, 1999; Marcon, 1999; Nichelson, Anderson, Fox ve Brenner, 2002; Pelletier ve Brent, 2002; Rimm-Kaufman, Pianta, Cox- Martha ve Bradley, 2003; Naik-Polan, 2004; Taylor- Allen, 2004; Tuijl ve Leseman, 2004; Ekinci-Vural, 2006; Johnson, Stone, Lou ve Ling, 2006; Kızıldaş, 2009; Eti, 2010; Gürşimşek, 2010; Bağçeli- Kahraman, 2012; Özcan, 2012; Günay-Bilaloğlu, 2014).

Gerek ailenin ve gerekse çocukların üzerinde etkilerinin olduğu kanıtlanan aile eğitim programlarının Türkiye’de genellikle okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların ailelerine yönelik hazırlandığı dikkat çekmektedir. Okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların da anne-babalarının çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki bilgi düzeylerinin ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda aile eğitim programlarının hazırlanması önemli görülmektedir (Aral vd., 2009). Bu bilgiler doğrultusunda, çalışmanın okul öncesi eğitimden yararlanan anne-babalara çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda rehberlik edeceği ve çocukların gelişimlerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmada; okul öncesi eğitimden yararlanan, 37-66 ay arasında çocuğu olan annelere verilen aile eğitim programının, annelerin çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ile çocukların gelişimlerine olan etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

- 1- Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formuna ait ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mı?
- 2- Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne- Baba Bilgi Değerlendirme Formuna ait son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mı?
- 3- Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri’ne ait ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mı?
- 4- Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri’ne ait son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mı?

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada okul öncesi eğitimden yararlanan 37-66 ay arasında çocuğu olan annelerin çocuk gelişimine ilişkin bilgilerinin değerlendirilmesi, annelerin ilgi ve gereksinimleri ve uzman görüşleri doğrultusunda Aile Eğitim Programı'nın geliştirilmesi ve uygulanması, verilen eğitimin annelerin bilgi düzeylerinde ve çocuklarının gelişimlerinde etkili olup olmadığının belirlenmesi amacıyla ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma Çankırı il merkezinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı altı bağımsız anaokuluna devam eden 37-66 ay arasındaki çocuklar ve anneleri ile yürütülmüştür. Bağımsız anaokulları, yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri, buldukları çevre, çocuk ve aile profilleri dikkate alınarak alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzey olmak üzere üç farklı tabakaya ayrılmıştır. Belirlenen anaokulları arasından basit rastgele örnekleme yöntemi ile her tabakadan bir anaokulu olmak üzere, üç anaokulu deney, üç anaokulu kontrol grubu olarak saptanmıştır. Deney ve kontrol grubuna alınan anne-baba ve çocukların birbirleri ile etkileşimde bulunabilecekleri düşünüldüğünden, deney ve kontrol grubunun farklı okullardan seçilmesine karar verilmiştir. Üç farklı düzeyde yer alan deney grubundaki anaokullarına devam eden çocukların anne-babaları arasından eğitime gönüllü ve düzenli olarak katılmak isteyenler saptanmıştır. Aile Eğitim Programı'na yalnızca annelerinin katılabileceği tespit edilmiştir. Kontrol grubundaki üç farklı sosyo-ekonomik düzeydeki anaokullarına devam eden çocukların anneleri arasından aynı sayıda gönüllü anne basit rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Böylece araştırmada, 27 anne ve çocuğu (kız=%66,7;erkek= %33,3), deney grubunu, 27 anne ve çocuğu (kız=%37,0;erkek= %63,0), ise kontrol grubunu oluşturmuştur.

Deney ve kontrol grubundaki annelerin çoğunluğunun 30-39 yaşları arasında (deney:%55,6; kontrol: %51,9) ve lise mezunu olduğu (deney: %37; kontrol: %33,3), çalışmadığı (deney: %74,1; kontrol: %88,9) ve çekirdek aile sahibi olduğu (deney: %92,6; kontrol: %82,5), deney grubundaki annelerin %29,6'sının aylık gelirin 2001-3000 TL arasında, kontrol grubundaki annelerin ise %40,7'sinin aylık gelirin 1000 TL ve altında olduğu belirlenmiştir. Deney grubundaki çocukların %66,7'sinin kız, %48,1'inin beş yaşında, %48,1'inin ilk çocuk, %51,9'unun iki kardeş olduğu, %66,7'sinin altı aydır anaokuluna devam ettiği, kontrol grubundaki çocukların ise %63'ünün erkek, %66,7'sinin beş yaşında, %63'ünün ilk çocuk, %51,9'unun iki kardeş olduğu ve %77,8'inin altı aydır anaokuluna devam ettiği belirlenmiştir

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler "Genel Bilgi Formu", "Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu", "Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formu" ve "Ankara Gelişim Tarama Envanteri" ile toplanmıştır.

*Genel Bilgi Formu'*nda çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, anaokuluna devam süresi, anne-babanın yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, aile tipi ve aile aylık gelirinine yönelik sorular yer almaktadır.

Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu, annelerin eğitimle ilgili ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda kişisel bilgiler ve aile eğitimine ilişkin görüşlerin belirlenmesine yönelik sorulardan oluşan iki bölüm bulunmaktadır.

Anne Baba Bilgi Değerlendirme Formu, Aral vd. (2009) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Anne babaların çocuklarının gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerini değerlendirmeye yönelik hazırlanan form, çocukların kişilik, dil, bilişsel, cinsel, sosyal ve motor gelişimi, anne-baba-çocuk iletişimi, kardeşler arası ilişkiler, davranış bozuklukları, disiplin, oyun-oyuncak-kitap, kazalar, evde yapılabilecek etkinlikler, çocuk hastalıkları ve beslenme konularına ilişkin toplam 100 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Formun iç tutarlılığı için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa değeri 0,91 olarak bulunmuştur.

Ankara Gelişim Tarama Envanteri, Savaşır, Erol ve Sezgin (1994) tarafından geliştirilmiş geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Envanter çeşitli yaş gruplarına göre düzenlenen ve annelere sorularak “Evet, Hayır, Bilmiyorum” şeklinde yanıtlanan 154 maddeden oluşmaktadır. Envanterin “Dil-Bilişsel (65 madde), İnce Hareket (26 madde), Kaba Hareket (24 madde), Sosyal Beceri-Öz bakım (39 madde)” boyutu olmak üzere toplam 4 alt boyutu bulunmaktadır. Ankara Gelişim Tarama Envanteri'nin geliştirilmesi aşamasında, 0-6 yaş arasında yer alan toplam 860 çocuk (erkek: 420, kız: 440) annesi ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda, ölçeğin güvenilirlik ve geçerliği hesaplanmıştır. Öncelikle üç farklı yaş aralığındaki (0-12 ay, 13-44 ay, 45-72 aylar) çocukların genel gelişim puanları üzerinden AGTE'nin Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmış ve iç tutarlılığın üç farklı yaş aralığında oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir (Cronbach's Alpha katsayısı: 0,98- 0,97- 0,88). Test-tekrar test güvenilirlik sonuçlarına bakıldığında, her bir yaş aralığı için iç tutarlılığın; 0,99, 0,98 ve 0,88 olduğu bulunmuştur.

Aile Eğitim Programının hazırlanması: Program kurum merkezli aile eğitim programları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Aile eğitim programı hazırlanmadan önce deney grubundaki annelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla annelere “Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu” uygulanmış ve annelerden eğitim almak istedikleri konuları öncelik sırasına göre numaralandırmaları istenmiştir. Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu'ndan elde edilen veriler değerlendirildikten sonra aile eğitimi programı konuları belirlenmiştir. Bu doğrultuda Aile Eğitimi Programı; çocuk gelişimi ve eğitime yönelik olan dil gelişimi, bilişsel gelişim, sosyal-duygusal gelişim, motor gelişim, anne-baba-çocuk iletişimi, kardeşler arası ilişkiler, davranış bozuklukları ve oyun-oyuncak-kitaba ilişkin konulardan oluşmuştur. Belirlenen konular doğrultusunda hazırlanan aile eğitimi programı dokuz alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve uzmanlardan gelen geri bildirimler dikkate alınarak programa son şekli verilmiştir.

Aile Eğitim Programının uygulanması: . Aile Eğitimi Programı sekiz hafta süresince haftada bir gün birer saat olmak üzere bilgilendirme toplantıları şeklinde yürütülmüştür. Eğitimler aile eğitimi programının uygulanacağı okullarda okul yöneticilerinin belirlediği toplantı salonunda verilmiştir. Eğitime katılan annelerin toplantıya katılıp katılmadığını belirlemeye yönelik bir imza çizelgesi tutulmuştur. Eğitimlerde projeksiyon cihazı kullanılarak anlatım, soru-cevap, örnek olay, grup tartışması gibi yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. Eğitim programı bilişsel gelişim, sosyal-duygusal gelişim, motor gelişim, dil gelişimi, anne-baba-çocuk iletişimi, kardeşler arası

ilişkiler ve kardeş kıskançlığı, çocuklarda görülen davranış problemleri, evde yapılabilecekleri etkinlikler ve oyun ve materyaller-kitap konularından oluşmuştur. Bu konularla ilgili olarak broşürler hazırlanmış ve aile eğitimine katılan annelere eğitimden sonra verilmiştir. Ayrıca anne-babaların çocukları ile evde yapabilecekleri etkinlikler verilerek aile katılımı sağlanmıştır.

2.4. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada gerekli izinler alındıktan sonra okul yöneticilerinin uygun olduğu bir günde anne-babalar okula davet edilmiş, bilgilendirme toplantısı yapılmış ve Aile Eğitim Programı hakkında bilgi verilmiştir. Bilgilendirme toplantısı sonrası eğitime sadece annelerin düzenli olarak katılabilecekleri belirlenmiştir. Eğitime katılacak deney grubunu oluşturan annelerin eğitim gereksinimlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından “Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu” uygulanmıştır. Bu doğrultuda Aile Eğitim Programı hazırlanmıştır.

Eğitim öncesinde deney ve kontrol grubundaki annelere “Genel Bilgi Formu” ve “Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formu” uygulanmış, çocuklarına ise “Ankara Gelişim Envanteri” ön test olarak öğretmenlerinin görüşlerine göre doldurulmuştur. Her bir anneye ve çocuğuna ön test uygulaması ortalama olarak 20-35 dakika arasında sürmüştür. Annelere uygulanan ön testler tamamlandıktan, deney grubundaki çocukların annelerine sekiz hafta süreyle haftada bir gün ve bir saat süreyle “Aile Eğitimi Programı” araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubundaki annelere ise eğitim verilmemiştir. Eğitim programı tamamlandıktan sonra deney ve kontrol grubundaki annelere “Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formu” çocuklarına ise “Ankara Gelişim Envanteri” son test olarak öğretmenlerinin değerlendirmeleri doğrultusunda tekrar uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmanın amacına yönelik toplanan veriler değerlendirilmiş ve istatistiksel analizleri SPSS 16,0 istatistik programında yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk testi ile belirlenmiştir. Parametrik olma koşulları sağlanmadığı ve normal dağılım göstermediği için ($p < 0,05$) deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formu’ndan, çocukların Ankara Gelişim Envanteri’nden aldıkları ön-son test puanları arasındaki farkların anlamlılığı için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1

Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formuna ait ön test puan ortalamaları ve Mann Whitney U Testi sonuçları

Ön test / Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	27	23,43	632,50	254,500	,057
Kontrol	27	21,57	682,50		

Tablo 1 incelendiğinde, deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formu'ndan aldıkları ön test puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu sonuca göre deney ve kontrol grubundaki annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 2

Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne- Baba Bilgi Değerlendirme Formuna ait son test puan ortalamaları ve Mann Whitney U Testi sonuçları

Son test / Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	27	35,00	945,00	162,000	,000*
Kontrol	27	20,00	540,00		

* $p<0,01$

Tablo 2'ye göre deney ve kontrol grubundaki annelerin "Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formu'ndan elde ettikleri son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($U=162,00$; $p<0,01$) belirlenmiştir.

Tablo 3

Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri'ne ait ön test puan ortalamaları ve Mann Whitney U Testi sonuçları

Ön test / Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Dil Bilişsel					
Deney	27	28,00	756,00	351,000	,556
Kontrol	27	27,00	729,00		
İnce Motor					
Deney	27	30,93	835,00	272,000	,103
Kontrol	27	24,07	650,00		
Kaba Motor					
Deney	27	29,83	729,00	351,000	,718
Kontrol	27	25,17	756,00		
Sosyal Beceri					
Deney	27	28,00	805,50	301,500	,262
Kontrol	27	27,00	679,50		

Tablo 3'e göre deney ve kontrol grubundaki çocuklarının Ankara Gelişim Tarama Envanteri'nden aldıkları ön test puanları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Bu sonuç çocukların ön test puanlarının gruplardan bağımsız olduğunu göstermektedir.

Tablo 4

Araştırmaya alınan deney ve kontrol grubundaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri'ne ait son test puan ortalamaları ve Mann Whitney U Testi sonuçları

Son test / Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Dil Bilişsel					
Deney	27	28,00	756,00	351.000	,556
Kontrol	27	27,00	729,00		
İnce Motor					
Deney	27	27,44	741,00	363.000	,979
Kontrol	27	27,56	744,00		
Kaba Motor					
Deney	27	28,50	769,50	337.500	,303
Kontrol	27	26,60	715,50		
Sosyal-Beceri					
Deney	27	33,41	902,00	205.000	,003*
Kontrol	27	27,59	583,00		

* $p < 0,01$

Tablo 4 incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri sosyal beceriler alt testinden aldıkları son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p < 0,01$), diğer alt testlerde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Deney grubunda yer alan çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre, sosyal beceri sıra ortalamaları yüksektir. Bu da deney grubundaki annelere verilen aile eğitimi programının çocukların sosyal beceri düzeylerinde artış sağladığını göstermektedir.

4. TARTIŞMA

Araştırmada deney ve kontrol grubundaki annelerin Anne-Baba Bilgi Değerlendirme Formu'ndan aldıkları ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, son test puanları arasında ise deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, süreç içinde deney grubundaki annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin olumlu yönde değiştiğini göstermektedir. Yapılan pek çok araştırmada bu bulguyu destekler niteliktedir. Ömeroğlu-Turan, Şahin, Turla ve Can (1999), Tuijil ve Leseman (2004), Sigel (2006), Simpkins, Dearing, Kreider ve Weiss (2006), Yücel ve Cavkaytar (2007), Yılmaz-Bolat (2009), Demircioğlu (2012), Neslitürk (2013) ve Göktaş (2015) da çalışmalarında aile eğitimleri sonrası annelerin bilgi düzeylerinin olumlu yönde değiştiğini belirlemişlerdir.

Günümüz eğitim anlayışında aile eğitimlerinin önemi tartışılmaz kabul edilmektedir (Gunderson, 2004). Aile eğitimleri anne-babaların çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerini olumlu etkilemekle birlikte çocuklarıyla daha kaliteli bir iletişim kurma konusunda anne-babalara yardımcı olmakta ve etkili ebeveynliği artırmaktadır Cheng, 2004 ;Daggett, O'brien, Zanolli ve Peyton, 2000; Evirgen, 2002; MacPhess, Miller-Heyl, 2003; Nicholson vd., 2002; Yıldırım, 2012; Yılmaz-Bolat, 2009). Örneğin, Gunderson (2004) aile eğitimlerine katılan ebeveynlerin eğitim sonrası kendilerini etkili anne-baba

olma konusunda daha yeterli hissettiklerini, Tuijl ve Leseman (2004) aile eğitimlerinin anne-çocuk iletişimini güçlendirdiğini, Daggett vd. (2000) ve Yılmaz-Bolat (2009) aile eğitimlerinin anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu, Cheng (2004) aile eğitimi sonrası ebeveynlerin anne-babalık becerilerinin geliştiğini, Evirgen (2002) okul destekli anne eğitim programı sonrası annelerin çocukları ile daha fazla etkileşime girdiklerini, olumlu disiplin yöntemlerini benimsediklerini ve kendilerini daha olumlu algıladıklarını belirlemiştir.

Ayrıca yapılan araştırmalarda aile eğitimleri sonrası anne-babaların çocuk eğitimi konusunda özgüvenlerinin, empati ve problem çözme becerilerinin arttığı, kaygı ve depresyon düzeylerinin azaldığı da belirlenmiştir. Örneğin, Naik-Polan (2004), Melenyk vd. (2001) eğitimlere katılan annelerin depresyon düzeylerinin azaldığını ve özgüvenlerinin arttığını, Nicholson vd. (2002) anne-baba eğitimi alan ebeveynlerin öfke ve kaygı düzeylerinin azaldığını, MacPhee, Miller-Heyl. (2003), Landy ve Menna (2006) annelere verilen grup eğitiminin annelerin öz yeterlilik becerilerini olumlu etkilediğini, Ünal (2003) annelere verilen Empatik İletişim Eğitimi'nin annelerin empatik beceri düzeylerini olumlu etkilediğini belirlemiştir.

Etkili aile eğitimi programlarının aynı zamanda çocukların gelişimlerini desteklediği yönünde bulgulara da rastlanmıştır. (Daggett, O'brien, Zanolli ve Peyton, 2000; Evirgen, 2002; Nicholson vd, 2002; MacPhee, Miller-Heyl, 2003; Cheng, 2004; Yılmaz- Bolat, 2009; Yıldırım, 2012). Nitekim araştırmada deney ve kontrol grubundaki çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri sosyal beceriler alt testinden aldıkları son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu, deney grubunda yer alan çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre, sosyal beceri sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu da deney grubundaki annelere verilen aile eğitimi programının çocukların sosyal beceri düzeylerinde artış sağladığını göstermektedir.

Sosyalleşme ve sosyal gelişim sosyal becerilerin kazanılmasını gerektirir. Çocuğun sosyal bir birey olması ise kalımdan çok çevreye yani öğrenmeye bağlıdır. Çocuğun ailesi ile birlikte nitelikli zaman geçirmesi, çevresinde rol-model alacağı uygun bireylerin bulunması önemlidir (Baran, 2011; Durualp ve Aral, 2005). Yapılan çalışmalarda da davranış problemi olan çocukların ailelerine yönelik olarak eğitim sonunda çocukların davranışsal problemlerin azalarak, çocukların sosyal ilişki düzeylerinde yeterli hale geldikleri ve sosyal becerileri kazandıkları görülmüştür (Connell, Sanders, Markie-Dodds, 1997; Sanders vd., 2008). Okul öncesinde bulunan çocukların davranış problemlerini önlemek ya da mevcut olan davranış problemlerini azaltmak amacıyla uygulanan program sonucunda çocukların sosyal beceri düzeylerinin istenilen düzeye geldiğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Webster- Stratton, 2001; Kim ve Kim, 2008; Aral vd, 2009; Alakoç- Pirpir, 2011; Arslan, Durmuşoğlu- Saltalı ve Yılmaz, 2011; Neslitürk, 2013; Yaşar-Ekici, 2013; Uysal, 2014). Connell ve Printz (2002) yaptıkları çalışmada çocukların sosyal beceri düzeyleri ile aile içindeki iletişimin yakından bağlantılı olduğunu vurgulamışlardır. Aral vd.nin (2009) yaptıkları çalışma sonucunda, 60-72 ay arasında çocuğu olan anne-babalara verilen eğitimin çocukların sosyal duygusal becerilerini arttırdığı bulunmuştur. Alakoç-Pirpir (2011) yaptığı çalışma sonucunda, çocukların sosyal ve duygusal becerileri kazanmaları ile annelere verilen eğitim arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklara anne-baba ve öğretmenlerinin pek çok istedik davranışı kazandırdıkları bilinmektedir. Her ne kadar çocukların sosyal becerilerindeki gelişme anlamlı ise de tüm gelişim alanlarının birbirini

etkilediği, fiziksel, motor, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimin bir bütün olduğu unutulmamalıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada verilen aile eğitimi sonucunda, eğitim alan annelerin çocuk gelişimi ve eğitimine ait bilgilerinin arttığı ve çocukların sosyal becerilerinin geliştiği bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda Aile Eğitimi Programı'nın annelerin, çocuklarının gelişim ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerinde ve çocukların sosyal becerilerinde etkili olduğu söylenebilir. Aile eğitimi etkili bir şekilde uygulandığında hem anne-babaların bilgi ve davranışlarında hem de çocukların gelişimlerinde olumlu etkiler sağlamaktadır (Polat-Unutkan, 1998; Izzo, Weissberg, Kasprow ve Fendrich, 1999; Marcon, 1999; Parker, Boak, Griffin, Ripple ve Peay, 1999; Bennet, Wiegel ve Martin, 2002; Evirgen, 2002; Nichelson, Anderson, Fox ve Brenner, 2002; Pelletier ve Brent, 2002; Rimm-Kaufman, Pianta, Cox- Martha ve Bradley, 2003; Gunderson, 2004; Naik-Polan, 2004; Taylor-Allen, 2004; Tuijl ve Leseman, 2004; Kean-Davis, 2005; Ekinci- Vural, 2006; Kuzu, 2006; Johnson, Stone, Lou ve Ling, 2006; Akgün, 2008; Kızıltaş, 2009; Eti, 2010; Gürşimşek, 2010; Bağçeli- Kahraman, 2012; Demircioğlu, 2012; Özcan, 2012; Child Welfare Information Gateway, 2013; Günay-Bilaloğlu, 2014).

Bu nedenle ülkemizde uygulanmakta olan anne baba eğitimi çalışmalarının yaygınlaştırılması, yeni ve farklı aile eğitimi projelerinin geliştirilmesi, bu çalışmaların anne-babalara daha çok fayda sağlaması ve anne-babaların ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen konuların etkili bir şekilde öğrenilmesi, davranışa dönüşebilmesi ve kalıcılığın sağlanması açısından eğitimin daha da uzun süreye yayılması önerilebilir.

Araştırmada Çankırı ilinde uygulanan Aile Eğitimi Programı'na sadece annelerin katıldığı belirlenmiştir. Bu nedenle özellikle babaların da bu tür çalışmalara katılmalarının özendirilmesi ve sürekliliğin sağlanması için çalışmalar yapılabilir. Eğitim gün ve saatleri anne-babaların birlikte katılabileceği şekilde düzenlenebilir. Uzaktan eğitimle aile eğitimleri verilebilir. Anne-babalara uygulanan eğitim programının daha etkili sonuçlara ulaşabilmesi için içerik, süre ve yöntemler açısından doyurucu bir şekilde düzenlenmesi önem taşımaktadır. Araştırmada eğitim sürecinde eğitimlerin tartışılmasında kullanılan yöntem ve tekniklerin anne-babaların aktif katılımları açısından ne kadar önemli olduğu görülmüştür. Bu nedenle eğitimlerde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması önerilebilir. Aileler için eğitim setleri hazırlanabilir ve ücretsiz temini sağlanabilir.

Araştırmada, aile eğitiminin sadece çocukların sosyal beceri alanlarında etkili olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, eğitim içerikleri hazırlanırken çocukların diğer gelişim alanlarını da destekleyen konulara ağırlık verilmesi önerilebilir. Özellikle sosyal açıdan dezavantajlı olan çocuklara ve onların ailelerine yönelik aile eğitim programları hazırlanabilir. Bu araştırma Çankırı il merkezinde bulunan ve çocuğu anaokuluna devam eden anne-babalarla yürütülmüştür. Aynı çalışma ilçe ve köylerde bulunan, çocuğu anaokuluna devam etmeyen anne-babalarla da yapılabilir ve araştırma sonuçları karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Akgün, E. (2008). *Anne-çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitiminin anne-çocuk etkileşim düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Alakoç-Pirpir, (2011). *Anne eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının temel eğitime hazır bulunuşluk düzeyine etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aral, N., Baran, G., Gürsoy, F., Köksal Akyol, A., Bütün Ayhan, A., Yıldız Bıçakçı, M. & Erdoğan, S. (2009). *Okul öncesi dönemde aile eğitimi. bilimsel araştırma projesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi.
- Arnas, Y.A. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarında okul-aile işbirliği çalışmaları ile anne-baba eğitim programı uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22) 31-41.
- Arslan, E., Durmuşoğlu-Saltalı, N. & Yılmaz, H. (2011). Social skills and emotional and behavioral traits of preschool children. *Social Behavior and Personality*, 39(9), 1281-1288
- Bağçeli- Kahraman, P. (2012). *Aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş okul öncesi eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının ilkökula hazır bulunuşluk düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Baran, G. (2011). *Sosyal gelişim*. Çocuk gelişimi (Ed. N. Aral ve G. Baran), (193-222), İstanbul: Ya-Pa Yayın.
- Bekman, S. (1990). *Erken çocukluk eğitiminde farklı modeller bildirileri*. Ankara: UNICEF,
- Bennett, K.K., Weigel, D.J. & Martin, S.S.(2002). Children's acquisition of early literacy skills examining family contributions. *Early Childhood Education Research Quarterly*, 17, 295-317.
- Child Welfare Information Gateway (2013). *Parent education to strengthen families and reduce the risk of maltreatment*. <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/perendedpdf>. Erişim tarihi: 20.08.2015.
- Cheng, S. H. (2004). *Factors that influence the effectiveness of a parenting program for asians and pacific islanders*. Ph.D.Thesis Unpublished, Utah State University, Utah, USA.
- Connell, S., Sanders, M.R., & Markie- Dodds, C. (1997). Self-directed behavioral family intervention for parents of oppositional children in rural and remote areas. *Behavior Modification*. 21(4), 379-408.
- Connell, C.M. & Prinz, R.J. (2002). The impact of childcare and parent-child interactions on school readiness and social skills development for low-income. *African-American Child*, 0(2), 177-193.
- Daggett, J. M., O'Brien, K., Zanolli, V. & Peyton, V. (2000). Parents attitudes about children: associations with parental life histories and child rearing quality. *Journal of Family Psychology*, 14 (2), 187-199.
- Demircioğlu, H. (2012). *Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne-baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Durualp, E. & Aral, N. (2015). *Oyun temelli sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Vize yayıncılık.
- Ekinci- Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programlarındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitim programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eti, İ. (2010). *Drama etkinliklerinin okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Evirgen, S. (2002). *Okul öncesi eğitim çerçevesinde okul destekli anne eğitim programının annelerin üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gunderson, T. (2004). *The use of stres management in combination with parent training: an intervention study with parents of preschool children*. Ph.D.Thesis Unpublished, Utah State University, USA.
- Günay- Bilaloğlu, R. (2014). *Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve aile katılımı etkinliklerinin dil-matematik becerilerinin geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gürsoy, F. & Yıldız Bıçakçı, M. (2007). *Çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden anne babaların eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi*. Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Geleceği Sempozyumu. Bildiri Kitabı Cilt I, 296-310.
- Gürşimşek, I. (2010). Okul öncesi eğitime aile katılımını etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 9(18), 1-19.
- Hooper, S. R., Burchinal, M. R., Roberts, J. E. Zeiswel, S. & Neebe, E. C. (1998). Social and family risk factors for infantdevelopment at one year: An application of the cumulative risk model. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 19(1), 85- 96.
- Izzo, C.V., Weissberg, R.P., Kaspro, W.J. & Fendrich, M. (1999). A longitudinal assessment of teacher perceptions of parental involvement in children's education and school performance. *American Journal of Community Psychology*, 27(6), 817-838.
- Johnson, M.A., Stone, S., Lou, C. & Ling C.(2006). *Assessing parent education programs for families involved with child welfare services: Evidence and implications*.
http://cssr.berkeley.edu/bassc/public/evidenceforpractices5_pareting_fullreport.pdf. Er. Tar: 20.08.2015.
- Kean-Davis, P.E. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: The indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 294-304.

- Kızıldaş, E. (2009). *Okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılım çalışmalarının 5-6 yaş grubu çocukların dil becerilerinin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kim, Y. H., & Kim, S.J.(2008). Child rearing attitudes of fathers of preschool children: Korean Parent as a teacher inventory. *Korean Acid Child Health Nurs.* 14(1), 79-89
- Kuzu, N. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının anne davranışları üzerindeki ve annelerin okul öncesi eğitime yönelik görüşlerine ilişkin etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Landy, S. & Menna, R. (2006). An evaluation of a group intervention for parents with aggressive young children: improvements in child functioning, maternal confidence, parenting knowledge and attitudes. *Early Child Development and Care*, 176 (6), 605-620.
- Marcon, R.A. (1999). Positive relationships between parent school involvement and public school inner city preschoolers. *Development and Academic Performance School Psychology Review*, 28(3), 395-412
- McIntyre, L.L. & Phaneuf, L.K. (2008). A three- tier model of parent education in early childhood: applying a problem solving model. *Topics in Early Childhood Special Education*, 27(4), 214-222.
- MacPhee, D. & Miller-Heyl, J. (2003). *Parent self-efficacy mediates the impact of family*. (Poster). Presented at the Annual Conference of the American Psychological Association, 111th, Canada.
- Melnyk B.M., Gillis L.A., Feinstein N.F., Fairbanks E., Czarniak J.S., Hust D., Sherman L., LeMoine C., Moldenhauer Z., Small, L., Bender N.& Sinkin, R.A. (2001). Improving cognitive development of low birth weight premature infants with the cope program: a pilot study of the benefit of early nurse intervention with . *Research in Nursing & Health*. 24, 373-389.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı (2013). <http://www.onceokuloncesi.com/program-dokumanlari/guncellestirilmis-okul-oncesi-egitim-programi>. Er. Tarihi. 30.08.2015
- Naik-Polan, A.J. (2004). *The effectiveness of a dyadic parent training intervention with high risk families generalization to the home*. Ph.D.Thesis Unpublished, DePaul University, Chicago, Illinois.
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Nicholson, B., Anderson, M., Fox, R. & Brenner, V. (2002). One family at a time: a prevention program for at-risk parents. *Journal of Counseling & Development*. 80(3), 362-371.
- Ömeroğlu- Turan,E., Şahin, F.T., Turla, A. ve Can, M.(1999). Anne çocuk eğitim programının annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerine ve ev ortamlarının düzenlenmesine etkisi. 4. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Özcan, Ç. (2012). *Okul öncesinde aile katılımı ile çocukların akademik benlik saygısı düzeyi arasındaki ilişkinin anne-baba görüşlerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Parker, F.L., Boak, A.Y., Griffin, K.W., Ripple, C. & Peay, L. (1999). Parent- child relationship, home learning environment, school readiness. *School Psychology Review*, 28(3), 413-425.
- Pelletier, J. & Brent, J.M. (2002). Parent participation in children' school readiness. The effects of parental self-efficacy, cultural diversity and teacher strategies. *International Journal of Early Childhood*, 34(1), 45-60.
- Polat- Unutkan, Ö. (1998). *5-6 yaş grubu aile katımlı sosyalleşme programı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Rimm- Kaufman, S.E., Pianta, R.C., Cox-Martha, J. & Bradley, R.H. (2003). Teacher-rated family involvement and children's social and academic outcomes in kindergarten. *Early Education & Development*, 14(2), 179-198.
- Sanders, M., R., Ralph, A., Sofronoff, K., Gardiner, P., Thompson, R., & Dwyer. S. (2008). Every family: A population approach to reducing behavioral and emotional problems in children making the transition to school. *Journal of Primary Prevention*. 29,197-222
- Savaşır, I., Sezgin, N., & Erol, N.(1994). Ankara gelişim tarama envanteri el kitabı, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 1994, 1-27
- Sigel, B. A. (2006). *An evaluation of a berief parent training program for increasing parenting knowledge and self-efficacy while increasing approval of nurturing parenting practices and decreasing approval of ineffective practices*. Master of Thesis (unpublished), Oklahoma State University, USA.
- Simpkins, S., Dearing, E., Kreider, H. & Weiss, H.(2006). Family involvement in school and low income children's literacy performance. *Journal of Educational Psychology*. 98(4), 653-664
- Taylor- Allen, H. (2004). *Experience in early childhood education programs and later school adjustment: The role of parental involvement department of human development and applied physcohology*. Unpublished Master Thesis, Ontario Institute for Studies in Education of University of Toronto.
- Temel, Z.F. & Kurtulmuş, Z. (2013). *Anne-baba eğitimi*. (Ed. N. Aral, Ü. Deniz & A. Kan). İçinde Okul öncesi öğretmenliği. (ss. 691-733). Ankara: Alan Bilgisi Yayınları.
- Tuijil, C. & Leseman, P.P.M. (2004). Improving mother- child interaction in low income Turkish- Dutch families: A study of mechanisms mediating improvements resulting from participating in a home based intervention program. *Infant and Child Development*, 13, 323-340.
- Uysal, A.D. (2014). *Anne destekli ve anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve benlik kavramlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, F. (2003). *Empatik iletişim eğitiminin okul öncesi çocuğu olan annelerin empatik beceri düzeylerine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Volling, B., McElwain, N., Notaro, P.C. & Herrera, C. (2002). Parent's emotional availability and infant emotional competence predictors of parent-infant attachment and emerging self-regulation. *Journal of Family Psychology*, 16, 447-465.

- Webster- Stratton, C. (2001). The incredible years parents, teachers and children training series residential treatment. *Children&Youth*, 18(3), 31-45.
- Yaşar- Ekici, F. (2013). *Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceriler ve problem davranışlar açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, M. (2012). *Kuruma dayalı aile eğitim programlarının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul başarılarına etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Yılmaz- Bolat, E. (2009). *Anne-baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yücel, G. & Cavkaytar, A. (2007). The effectiveness of parent education programme offered through distance education about independent autistic children education centre. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 8(1), 23-32.

EXTENDED ABSTRACT

1. Purpose of the Research

In this study it is aimed that the advantage of pre-school education of mothers with children between 37-66 months, the evaluation of information on child development with the interests and needs of mother according to expert opinion, development and implementation of the Family Education Program, Determining whether the mother's level of knowledge and the training is effective in children's development or not.

2. Working Group of Research

It was carried out with children continuing to six independent kindergarten located in Çankırı, bound to National Education Directorate and their mothers. Independent kindergartens are divided into three distinct layers including the opinions of the administrators and teachers, their environment, considering child and family profiles as lower, middle and upper socio-economic levels. With simple random sampling method three kindergarten as experiment, three kindergarten as control groups were determined among identified kindergartens. Since it is thought parents and children taken as experimental and control groups can interact with each other, it was decided to be selected experimental and control group from different schools. Training volunteers and those who want to participate regularly are determined among parents of children who attend kindergartens located at three different levels in the experimental group. It was determined only the mother will join to Family Education Program. The same number of volunteer mothers was determined by simple random sampling among mothers of children who attend kindergartens in three different socioeconomic levels in the control group. Thus 27 mother and child have created the experimental group, other 27 mother and child have created the control group in the research.

3. Data Collection Tools

The data in the research collected via "General Information Form", "Family Training Needs Assessment Form", "Parents Information Evaluation Form" and "Ankara Developmental Screening Inventory".

4. Preparation of the Family Education Program

After evaluation of the data obtained from the Family Education Needs Assessment Form family education program issues were identified. In this regard Family Education Program was formed from language development which for child development and education, language development, cognitive development, social-emotional development, motor development, mother-father-child communication, relationships between siblings, behavioural disorders and game-toy-books on the subject. Prepared family education program in accordance with the issues identified was presented the opinion of the nine experts and the program has been finalized by taking into account feedback from the experts. Family Education Program was carried out including one hour in one day a week during eight weeks in briefing form. In educations methods and techniques were used such as expression using the projector, question answer, case study, and group discussion. After training leaflets were distributed to mothers on the issues. In

addition, activities which can be done at home by parents with children are given and family participation is provided.

5. Data Collection Method

Before training “General Information Form” and “Parents Information Evaluation Form” is applied to the mothers in the experimental and control groups and “Ankara Developmental Inventory” are filled according to the views of teachers in the pre-test to their children. Pre-test application took between 20-35 minutes at average for each mother and child. After completion of preliminary tests administered to the mother, “Family Education Program” was applied to the mother of the children in the experimental group during eight weeks one day a week and for one hour by the researchers. The training was not provided to the mothers in the control group. After completion of the training program “Parents Information Evaluation Form” to the mothers in the experimental and control groups and “Ankara Developmental Inventory” to the children was applied again in the final test in line with evaluation of teachers.

6. Data Analysis

In the analysis of data according to Shapiro-Wilk test ($p < 0.05$) Mann-Whitney U test which is one of the nonparametric tests was used.

7. Findings, Result and Recommendations

In the research results it has found no significant difference between Parents Information Evaluation Form ($p > 0.05$) pre-test scores of the mothers in the experimental and control groups, there is a significant difference between the post-test scores ($U = 162.00$, $p < 0.05$) was determined. These results indicating a change the mothers in the experimental group about child development and education knowledge level in a positive direction in process.

It is not a significant difference ($p > 0.05$) are discovered between pre-test scores received from Ankara Developmental Screening Inventory of the children in the experimental and control groups. It seems to there is a significant difference between the post-test scores they receive from the sub-test ($p < 0.05$) from Ankara

Developmental Screening Inventory social skills of the children in the experimental and control groups and there is no significant difference in the other subtest. The social skills order average of children in the experimental group is high compared to the children in the control group. This shows that family education program of the mothers in the experimental group increases children’s social skills. In line with these results it can be said that The Family Education Program is effective on knowledge levels related to children’s development and education and children’s social skills. Therefore, in our country dissemination of parent education work being implemented, development of new and different Family Education Projects, using of training in different methods and techniques, encouraging especially the participation of fathers to such studies and to ensure continuity regulation of days and hours of training so parents can participate together are recommended.